

Aktivistický průmyslový komplex, základní procesy trhu, varieta, rekurzivní demokracie

Zamysleme se na chvíli nad tím, proč naše současná „demokracie“, pokud ji tak vůbec chceme nazývat, nadále kolosálně selhává. Čím je měřeno její selhání?

- (1) Společnost se nesnaží o žádnou úroveň udržitelnosti.
- (2) Vládní politika a jednání po celém světě neodráží reálné zájmy občanů.
- (3) Politika je pouze populistickou a propagandistickou záležitostí a hájí zájmy elit. Lidé jsou podmíněni si myslet, že by se o politiku měli zajímat. Ve skutečnosti je to forma vymývání mozků, nikoli vůle lidu, pokud tím nemyslíme „vůli“ naprosto nevzdělaného obyvatelstva.
- (4) Vliv podnikání a peněz má dominantní vliv. V rámci měnového a obchodního systému je to neřešitelný problém.

Aktivistický průmyslový komplex

Často slyšíme, že aktivistická hnutí jsou jedinečnou součástí demokratického procesu. Ale aktivismus je forma antagonismu. Není to náhodou selhání demokracie? Nepřijde nikomu divné, že chce-li nápravu, musí ven do ulic protestovat? **Protest ale znamená, že systémy vnitřní zpětné vazby ve společnosti nefungují nebo neexistují.** Takže člověk musí chvíli křičet do větru a doufat ve změnu. To není efektivní systém demokratického zapojení.

Dnes se každý aktivista, komentátor, spisovatel, podcastový tvůrce, filmař, každá nevládní a nezisková organizace, dokonce i každá politická strana, ve skutečnosti zajímá především o finanční přežití. Motivace jsou spíše o pohodlí a zisku než o objektivitě, autonomii, odvaze, výzvě a podobně. Dnes se prakticky každý „zaprodal“ ještě předtím, než vůbec začal, kvůli požadavku finančního přežití, a proto je povaha aktivismu, ať už prostřednictvím sociálních médií, zpravodajských sítí, knih, filmů, ulice, velmi jednotná v tom, co dělá. Existuje potřebný styl, který je vlastní *aktivistickému průmyslovému komplexu*.

První věcí, která je obětována, je nabídka řešení. Lidé rádi naslouchají kritice a rozsudkům, ale v okamžiku, kdy řeknete „tady je něco, co můžeme udělat, abychom věci změnili“, každý se z nějakého důvodu postaví na odpor, i když jen v rozhovoru. Je to velmi fascinující. A jediná řešení, o kterých se bude diskutovat, jsou opět *vnitrosystémová*, což je to, co odměňuje aktivisty prostřednictvím příjmu a mnohé i statusem, ať už jde o prodej, dary, sponzorství, sledující, monetizaci nebo cokoli jiného,

na rozdíl od *mimosystémových*, která skutečně zpochybňují samotnou strukturu společnosti.

Je nutné pochopit, jak škodlivá je tato základní síla loajality. Limity debaty, které vyplývají z této homogenizace, slouží jako forma paralýzy jak v analýze, tak jednání a vlivu, což nadále normalizuje limity debat. Samotné uvědomění si *inherentní kognitivní disonance* je produktivní postoj, jakkoli je pro lidi emocionálně obtížné ho zaujmout.

Lidé si myslí, že změna znamená pouze větší regulační zásahy proti trhům nebo proti politickému systému, případně nějakou kombinaci obojího. Nechápou, že jediná skutečná forma systémové změny musí směřovat proti zdroji všech krizí, které vidíme, což vyžaduje **demontáž tržní ekonomiky**. Zrušení kapitalismu je jediným potenciálně proveditelným cílem. Marginalizace a omezení debat, které nastoluje drtivá většina aktivistické komunity, napáchají mnohem více škody než užitku.

Mladí lidé nemají dostatečné znalosti a zkušenosti, takže snadno podlehnou myšlence zlepšování společnosti předložené *aktivistickým průmyslovým komplexem*. Je to opět jenom víra bez reálného podkladu. Ve skutečnosti se k němu připojují proto, aby přežili jako profesionální sociální kritici.

Je Greenpeace aktivistická instituce? Nebo je to byznys, který vydělává peníze a platí tisícům lidí, aby si žili své životy v úzkém poli zapojení, právních aktivit a podobně? Je to skutečně aktivistická instituce, nebo je to uzavřená skupina s omezeným rozsahem debaty, která probíhá? Stačí otevřít jakoukoli sociální síť nebo zdánlivě progresivní zpravodajskou platformu, ať už mainstreamovou nebo alternativní a uvidíte, jak se tato uzavřená, homogenizovaná, debatou omezená podívaná opakuje v nekonečné smyčce složené z pozorování, stížností a analýzy korupce. Nebo se občas objeví nějaký vágní soubor *vnitrosystémových* řešení, případně rozšíření, která budou odkazovat na historické koncepty, jako je socialismus a na dělnické demokracie nebo dělnická družstva a další skutečně starosvětské protikapitalistické koncepty, které trpí především nedostatkem definice a slabou historickou účinností.

Aktivistická komunita si musí uvědomit, že žije v kontrolovaném systému. Protože pokud alespoň rozpozná platný vzorec, může si začít být více vědoma. Může tyto limity zkoumat a nakonec prolomit tento zábavní a na katarzi zakořeněný aktivistický mediální cyklus, který dnes uvězní téměř každého v tom, co je ve skutečnosti **patologická obchodní a na status orientovaná mysl**.

Pamatujte, že nejsilnější formou sociální kontroly je omezování smyslu lidí pro možnosti.

Představte si 10 lidí, kteří pracují na farmě se stejnou kapacitou, přičemž každý z nich kolektivně dostává desetinu plodů této farmy. Pak se vyvine automatizační technologie, která odstraní potřebu jakékoli práce těchto 10 lidí. Těchto 10 lidí nyní může automatizaci používat a získávat plody farmy v podstatě zdarma. Pak ale přichází *tržní*

struktura a kdokoli, kdo si nárokuje vlastnictví této farmy, se rozhodne, že těchto 10 lidí si teď musí najít jinou práci, aby získali peníze na směnu za plody této farmy, místo aby dostávali přímou podporu ze samotného nástroje efektivity. Toto je tržní vzorec sabotáže, který vidíme všude kolem.

Technologie rozhodně nebyla vytvořena izolovaně. Zahrnuje dlouhodobý vývojový proces, který je zcela nelineární a sériový. Veškerá technologická inovace tedy musí být spojena se sociálním zdrojem, a nikoli individuálním nebo skupinovým. Což znamená, že společnost by měla mít plody toho, co vytváří. Celá myšlenka vlastnictví je absurdní výmysl. Zrodila se výhradně z logiky *tržní ekonomiky*. Na ní je systém založen. Skutečná dynamika vývoje a význam tvorby bohatství ve společnosti jsou zcela ztraceny.

Nový hodnotový systém společnosti se musí přiklánět k opaku materiální expanze. Nemá to nic společného se snižováním kvality života lidí. Protože skutečná kvalita života není synonymem pro materiální životní úroveň. Pokud všichni vaši přátelé chodí rádi do francouzské restaurace za 200 dolarů za talíř, přizpůsobíte se pocitu, že je normální utratit 200 dolarů za jedno jídlo a začíná běžecký pás hedonistické adaptace. Někdo by mohl namítnout, že není obětí takových věcí. Efekt je ale mnohem jemnější, než si uvědomuje. Kdyby se lidé obecně nepřizpůsobovali požadavkům sociálního začleňování, měli bychom dnes úplně jiný svět.

Dnes je člověk bez elektřiny považován za žijícího v chudobě. Přesto po většinu existence lidstva elektřina neexistovala. To neznamená, že lidé žili v chudobě. Jakmile překonáme naprostý nedostatek, chudoba je relativním pojmem. Jde o to, že jakmile si zvykneme na určitou úroveň technologických výhod, je obvykle velmi těžké to zvrátit. A prostý fakt, kterému dnes říkáme chudoba, ukazuje pouze kulturní podmíněnost.

Tato neustálá nespokojenost s materiálním životem jakožto důsledek postupné společenské adaptace, která z materiálního luxusu dělá normalitu a mění nekonečná přání v potřeby, není zdravá. Je především poháněna růstovou potřebou naší „ekonomiky“, která přesouvá potřeby systému do sociologie a psychologie soukolí, kterými jsme my všichni.

Životaschopnost materiálního životního standardu můžeme určit pouze analýzou dopadu na životní prostředí a hledáním homeostázy. A krása trajektorie, která je dnes technicky možná, pokud ji správně uchopíme, spočívá v tom, jak dělat více v obecném smyslu s menšími prostředky se zaměřením na efektivitu. Je tedy naprosto představitelné, že by se lidé mohli posunout ke stále rostoucímu, vysoce materiálnímu životnímu standardu, aniž by zanechávali škodlivou stopu na planetě.

Když zastánci trhu říkají věci jako: „No, v době kapitalismu jsme byli svědky nárůstu životní úrovně více než kdykoli v historii lidstva, což dokazuje jeho sílu, účinnost a nadřazenost.“ I kdyby to byla pravda, **nezáleží na tom, jak rychle zvyšujete produkci a distribuci, pokud se nejedná o udržitelnou praxi. Pouze oddalujete nevyhnutelný pokles životní úrovně, který později nastane jako důsledek tohoto nedostatku udržitelnosti.**

„Žijete sen“ ve vlaku, který je na cestě k útesu. A pokud to někdo stále nechápe, představte si na chvíli, že by si celá planeta žila jako vyšší třída Spojených států. Dynamické modelování na toto už bylo provedeno. Kdyby se celá společnost pokusila žít jako americká vyšší třída, celý ekosystém by se přes noc zhroutil. Kdyby se „americký sen“ (americká noční můra) globálně aplikoval na všechny v rovnostářském smyslu, nikdy by to nefungovalo. Ve skutečnosti to nefunguje ani teď. Nerovnováha je obrovská a stále roste. **Miliarda lidí žije v absolutní chudobě a i pro ty, kteří v chudobě nežijí je to stále neudržitelné.**

V novém systému je o aklimatizaci na uzemněný hodnotový systém, který je zakořeněn v něčem hmatatelném, z čehož vyplývá filozofie a praxe jako důsledek základních cílů udržitelnosti a veřejného zdraví. Důležitým bodem je, že tento aspekt je do něj přímo zabudován. Je součástí jeho procesu efektivity. Minimalismus tedy není něco, o co usilujete, ale je to způsob, jakým systém funguje automaticky.

Někteří si myslí, že zázrakem vyvineme nový společenský systém, když problémy dosáhnou určitého bodu kolapsu nebo destabilizace. Pak se všichni konečně probudí a objeví nový způsob myšlení. Tragickou realitou je, že čím horší se věci ve společnosti stávají krok za krokem, tím více lidí v průměru prostě akceptuje tuto degradaci, namísto toho, aby se nechali inspirovat k revoluční změně včas.

Zde jsou **čtyři základní procesy řízené zpětnou vazbou**, které zajišťují, že civilizace na bázi *tržní ekonomiky* bude i nadále spirálovitě růst až nakonec selže, pokud nedojde k radikální změně systému:

(1) Potřeba nekonečného růstu

Tržní ekonomie vyžaduje nekonečný růst. To je něco, co mnozí stále zřejmě nechápou. Za předpokladu, že lze dosáhnout poklesu růstu a zároveň zachovat infrastrukturu monetárního trhu, se v tomto případě růst zpomalí, vzroste nezaměstnanost, dojde k nesplácení dluhů, vzroste sociální nestabilita. Pokles růstu nebo dokonce pouhého zastavení růstu v rámci *tržní ekonomiky* vytváří systémové tlaky, které se vyvíjí v mnoha směrech. Čím větší je pokles růstu, tím nestabilnější se *tržní ekonomika* stává a poškozuje všechny. Jedinou možností v *tržním kapitalismu* je tedy neustálý růst ekonomiky, abychom se této bolesti vyhnuli, a to na úkor ekosystému, což znamená neustálé přečerpávání zdrojů a širokou škálu *negativních tržních externalit*, které budou v průběhu času stále více prohlubovat společenský chaos.

Krátkodobý zisk s dlouhodobou destrukcí je základní strukturou tržních pobídek. Otevřete si jakékoli vzájemné hodnocení stavu životního prostředí, od vody, atmosféry, přes vznikající nedostatek až po stav oceánů nebo cokoli jiného, a zjistíte, že každý hlavní systém podpory života je v úpadku a tento úpadek se zrychluje.

(2) Endogenní generování nerovnosti

Trhy nemohou nic vyrovnat. Vytváří stále větší nerovnováhu. Bohatství generuje bohatství prostřednictvím úroků, rent a kapitálových výnosů. Ti, kteří mají aktiva, je v průměru hromadí rychleji než ti, kteří je nemají. Výsledkem je to, co Thomas Piketty nazval „základním zákonem“, kdy „míra návratnosti kapitálu převyšuje tempo růstu ekonomiky“. Tomu se říká výhoda spojená s bohatstvím a je to jeden z nejzřetelnějších procesů zpětné vazby, které udržují bohaté bohatými a chudé chudými.

Systém inherentně přesouvá peníze od chudé většiny k bohaté menšině. Je to systémová funkce samotného aktu obchodu. Modely ukazují, že pokud bychom všichni začali s rovným podílem zdrojů, dříve nebo později by se zdroje přesunuly k jedné osobě aktem samotného obchodu. Proč se to ještě nestalo? Dnes 1 % světové populace vlastní více bohatství než dolních 95 % dohromady. Prozkoumejte mechanismy, které tuto endogenní sílu do jisté míry omezují. Jsou to daně, sociální záchranné sítě, charity a různé programy sociálního zabezpečení pro přerozdělování. Pouze díky takovému zásahu se ve skutečnosti environmentální krize i krize nerovnosti exponenciálně ještě více neprohloubily.

A samozřejmě, jak se bohatství koncentruje, koncentruje se i politická moc, což nás přivádí ke třetí smyčce.

(3) Cyklus bohatství, moci a vlastního zájmu

Smyčka bohatství, moci a vlastního zájmu zahrnuje ochranné a vlastní zájmy bohatých, kteří nakonec získají největší kontrolu nad fungováním společnosti, formují tuto společnost k jejich obrazu a ve svůj prospěch, nikoli jako záležitost spiknutí nebo korupce, ale jako záležitost vnitřní sebezáchovy.

V základní rovině elity jednoduše dělají to, co všichni ostatní v tržním systému. Brání svůj vlastní zájem a to co mají, pouze s dodatečnou myšlenkou na společenský zájem a dlouhodobý záměr. Miliardáři fungují se stejnou citlivostí jako rodinný podnik v sociologických podmínkách trhů. Rozdíl spočívá v úrovni přístupu, který bohatí mají, v nástrojích a z povahy logiky soutěže používají své peníze a zdroje k formování zákonů, k boji proti regulacím nebo k vytváření regulací ve svůj prospěch a k ovlivňování veřejného mínění, které posouvají ve svůj prospěch.

Pokud jde o skutečně důležité, zjevně potřebné a užitečné intervence proti jádru systému, jsou sabotážními agenty. Příspěvky na kampaně, lobování, vlastnictví médií jsou jen některé z nejběžněji používaných mechanismů. Ale jdou mnohem dál. Demokracie nikdy neměla a nikdy nebude mít šanci proti tomuto druhu mocenské síly. Dokud jsou hierarchie vytvářeny prostřednictvím trhu, je téměř nemožné si představit fungující demokracii. Lidé věří, že naše současná „demokracie“ má moc potlačit moc elitních podniků. Tu a tam můžete zažít vlny zlepšení, ale celkově se vše posune ve prospěch elit, růst bude sledovat hierarchii a zdůrazňovat obchodní zájmy, což bude

neustále generovat třídní a antagonistické konflikty, v nichž mají možnost i nadále vyhrávat.

(4) Vnitřní nestabilita

Vnitřní nestabilita je zabudována do samotné dynamiky trhů. Je selháním *Teorie obecné rovnováhy*. Jde o shluk chaotických vlivů a zkreslených zpětnovazebních smyček, které v součtu produkují celkovou nestabilitu. Jak víme, trhy jsou náchylné k bublinám, krachům a krizím. Boomy vytvářejí krachy, dluhové cykly a šoky. Každých pár let se objeví nové tržní krize, které mají kořeny v mnoha různých prolínajících se příčinách.

V samotné *teorii tržní dynamiky* se nic z toho nestane. Trhy udržují rovnováhu mezi nabídkou a poptávkou reprezentovanou cenou v celé síti, což se má promítnout do mírně kolísavého toku inteligentního ekonomického chování udržujícího rovnováhu neboli *homeostázu*. Teoretici obecné rovnováhy strávili desetiletí snahou dokázat, že prostřednictvím tohoto *cenového mechanismu* lze nalézt nějaký druh *homeostázy*, pokud jsou dodrženy vhodné podmínky.

Tito teoretici nakonec museli uznat, že požadované podmínky v reálném světě jednoduše neexistují a trhy jsou ze své podstaty nestabilní. A to ponechává stranou ostatní zpětnovazební smyčky. Cenová nabídka a poptávka jako regulátor, je ve své logice naprosto sebevztahující, krátkozraká a neschopná zavést ani náznak stability.

Jen proto, že nabídka se setkává s poptávkou a vytváří danou cenu na trhu neznamená, že cena má nějaký vztah k něčemu reálnému nebo je vyrovnávací silou. *Teorie obecné rovnováhy* předstírá, že pokud je trh ponechán sám sobě, existuje inherentní účinnost a smysl v cenách nejen zboží a služeb, ale i věcí, jako jsou mzdy, akcie a podobně. Nezaměstnanost by podle této teorie neměla existovat. Mzdy by měly nalézt smysluplnou uniformitu napříč všemi úrovněmi příjmů, kde by měly být rozdělovány na základě skutečné hodnoty a využití. Každý, kdo v posledních několika desetiletích věnuje pozornost povaze všeobecných mezd, ví, že zde nedochází k žádné rovnováze. Empirická data ukazují stagnaci *mediánu* mezd v poměru k růstu produktivity od 70. let 20. století.

V konkurenčním prostředí nemůže existovat *spravedlivá odměna*. K pochopení této věci nepotřebujete ani složité matematické modely. Konkurence není vyrovnávací silou. Je to explicitně nevyvážená síla, která vytváří pouze iluzi rovnováhy, protože ve skutečnosti jsou všichni tržními tlaky nuceni usilovat o to, aby systém v nerovnováze zůstal.

Pokud byste někdy zohlednili skutečné náklady, jako je znečištění, poškození klimatu, řek, oceánů, půdy, lesů a podobně, pak cena ropy by měla být mnohonásobně vyšší než dnes. A pokud byste odstranili samotné dotace pro zemědělství po celém světě, globální zásoby potravin by se doslova zhroutily. Cena, kterou lidé platí za potraviny, vůbec neodráží skutečné náklady, které jsou do nich vloženy nebo je obklopují. Existují také

destabilizující faktory, které nelze u ceny zohlednit, jako jsou sezónní problémy, sucha a podobně.

Dnes je celosvětově více prázdných domů než bezdomovců na ulici. Jak se v reálném světě vyvažuje nabídka a poptávka v oblasti bydlení? Zastánci trhu se samozřejmě opět přesunou k abstrakci a řeknou: „To není finanční kontext nabídky a poptávky ani kontext trhu, protože se nejedná o skutečnou kupní sílu neboli to, co nazývají efektivní poptávkou.“ Jak pohodlné. A když tuto logiku rozvinete a položíte otázku: **„Proč tedy kupní síla skrze mzdy sama o sobě nenachází rovnováhu napříč pracující populací a neumožňuje každému být součástí této efektivní poptávky? Nejsou snad lidé, kteří si nemohou dovolit bydlení, prostě součástí něčeho, čemu se říká „efektivní příjem“? Je to celé absurdní.**

Jedna z nejvtipnějších adaptací tohoto druhu abstrakce se ve skutečnosti týká utilitární neboli *marginální teorie hodnoty*, která odmítá teorii hodnoty založené na práci a zdrojích a místo toho tvrdí, že hodnota všeho je prostě to, co jsou za to lidé ochotni zaplatit. To je super pohodlné, protože to redukuje vše na úroveň čisté abstraktní subjektivity, filozofického cíle, který redukuje hodnotu všeho na triviální spekulaci.

Ve skutečnosti to zkresluje náš nejzákladnější pocit, kdo jsme a co vlastně děláme. A lidé se potulují po této planetě s touto představou o hodnotě vykonstruovanou z trhů, místo aby měli skutečný vztah k věcem, které jsou užitečné a potřebné.

Pokud vezmeme v úvahu tyto čtyři zpětnovazební smyčky obecně, máme recept na neustále se zvyšující chaos. Systém se musí v důsledku neustálé potřebné fluktuace materiálně rozšiřovat a růst v nekonečně se posilující smyčce, která je v rozporu s nejzákladnějšími principy pozemské udržitelnosti. Systém svou funkcí koncentruje bohatství ve stejném druhu posilující smyčky, která je destabilizující ve formě vnějších a vnitřních tlaků na nerovnost. Tato posilující smyčka zase napomáhá mocenské hierarchii, v níž elity ovládají vše a usilují o krátkodobý zisk, čímž blokují samotnou *demokracii*. Systém je v samotné podstatě podřízen byznysu, což znamená, že demokracie v jakékoli skutečné podobě zde nikdy nebude fungovat.

Tyto tři smyčky leží na lůžku cenově zakořeněné *tržní dynamiky*, která je neustále v nerovnováze, což zaručuje periodické krize a celkovou potřebu neustálých intervencí, aby se věci udržely do určité míry stabilní. Intervence, která bude opět rutinně a vytrvale sabotována koncentrací mocenských elit. A když to všechno dáte dohromady, můžete začít chápat, proč se civilizace ubírá takovým směrem, a proč je na vzestupu i autoritářství a fašismus. Když moc cítí veškerou tuto vznikající nestabilitu, nevyhnutelně se cítí nejistá. A místo aby se pokusili změnit skutečný zdroj své moci, mohou se v třídní válce stát pouze nepřátelštějšími a více utlačujícími.

Zákon nutné variety (Zákon potřebné rozmanitosti, Ashbyho zákon)

Pouze *varieta* (rozmanitost) může absorbovat *varietu* (rozmanitost). Pokud jsou *variety* regulátoru a regulovaného systému nevyvážené, systém nemůže dosáhnout stability. Za předpokladu, že regulátor má menší *varietu* než regulovaný systém, existují pouze dva způsoby, jak splnit požadavek *Ashbyho zákona*. Buď snížit *varietu* systému, nebo zvýšit *varietu* regulátoru. Tyto strategie lze kombinovat.

Mechanismy řízení jakéhokoli systému musí být schopny přizpůsobit se každému potenciálnímu stavu systému, který má být řízen, aby si udržel rovnováhu. Životaschopný systém je takový, který dokáže absorbovat rozmanitost, adaptivně reagovat a udržovat soudržnost v rámci řady stresorů. Náš současný systém to nedokáže, protože poruchy, které narušují systém, a tedy i společnost, ve skutečnosti pocházejí přímo ze samotného systému prostřednictvím zpětnovazební smyčky sebezničení.

S vývojem technologií roste i *varieta* (rozmanitost) systému, která generuje další problémy, jež je nutné regulovat vyšší *varietou* (rozmanitostí) regulátoru. Moderní aparát kontroly skrze zákonodárnou moc a hierarchickou regulaci již žalostně selhal u mnoha dalších, mnohem jednodušších problémů v situacích s menší *varietou* (rozmanitostí). Proto Stafford Beer nepovažoval hierarchické struktury pouze za represivní, ale také za hluboce neefektivní, pokud jde o řešení složitosti systému. A co se bude stále častěji dít, je to, že jakmile je jeden konkrétní problém vyřešen, objeví se sto dalších.

Jakožto rozvíjející se technologická společnost nahodile vrstvíme složitost za složitostí a doufáme, že starověké systémy a myšlenky regulace se vyrovnají *varietě* (rozmanitosti), kterou vytváříme. A když se vrátíme na úroveň demokracie a toho, co znamená systémové řízení, je jasné, že povaha demokratické participace a společenské správy musí mít mnohem větší flexibilitu, než s čím se potýkáme dnes, aby se vyrovnala této rozmanitosti.

Rekurzivní demokracie

Určující povaha jakéhokoli nového systému bude mnohem více zakořeněna v tom, jak vznikne, neboli jakým způsobem do něj přejdeme. Což znamená, že v rámci samotného vývoje musíme mít jasnou představu o tom, jak bude tato věc, které říkáme demokratická participace, fungovat, protože je to naprosto nezbytné nejen pro podporu pocitu přispění, ale pro nezbytnou rozmanitost. Tato dynamická zpětná vazba od komunity je klíčová pro to, aby se věci aktualizovaly a správně fungovaly.

Jakým mechanismem lze v této složitosti, kdy má každý člověk jiný názor, skutečně dosáhnout konsensu? Obecnou odpovědí je vzdělávání. Cynici demokracie davu poukazují na to, že nevzdělané obyvatelstvo jen pohne společností nevzdělaným směrem, což je dostatečně zřejmé v dnešní době. Vzdělávání musí být zakotvené a

vycházet z *inference*, což je proces odvozování nového závěru nebo informace na základě poskytnutých dat, důkazů a logického uvažování. Musí existovat nějaký druh obecně přijímaných přesvědčení (základní principy), podle kterých lze vyvodit závěry pro stále komplexnější rozhodování.

Všichni přirozeně doufáme, že tento základ vychází z vědy, vědeckého poznání, ověřitelných teorií a přesvědčení, které jednoduše nelze zavrhnout jako názor. Pak také musí existovat nějaký druh systémového návrhu, který umožňuje demokratickou participaci.

Například pokud věříme, že bychom neměli mít ve společnosti překročení zdrojů (spotřebovávat více zdrojů v daném časovém období) a Země je pak schopna je regenerovat, pak pokud se tímto budeme řídit, dosáhneme *homeostázy*. Z tohoto základního přesvědčení je třeba vycházet, abychom se zamysleli nad tím, jak se tento princip využívá v jiných kontextech ekonomického řízení. To samozřejmě přímo souvisí s prvkem počítačem podporovaného designu (CAD), o kterém již mnohokrát byla řeč.

Existují technické závěry ohledně toho, co design vyžaduje, a čím více znalostí v tomto směru, tím méně sporů je ve hře. Rozmanitost je touto vnitřní logikou oslabena a to je trik k útlumu rozmanitosti v demokratickém ekonomickém systému. Na rozdíl od tradiční myšlenky demokratické participace, která spočívá v tom, že skupina lidí zvedne ruce v městské radě, aby rozhodla o novém místním mostě, což je zjevně příliš primitivní pro složitou společnost, kterou dnes máme.

Jak tedy vytvoříme takový dynamický mechanismus? Právě zde vstupuje do hry široká myšlenka *rekurzivní demokracie*. Tento termín má ve skutečnosti dva významy:

(1) Obecně vnořená struktura. Komunity vrstvené ve větších komunitách. Každá s autonomií, ale také propojená s celkem.

(2) Samotný mechanismus, struktura fungování, se kterou každá vrstva pracuje, aby dospěla k rozhodnutím opakující se v každém měřítku, by měl odrážet způsob, jakým uvažuje město, což by mělo odrážet způsob, jakým uvažuje země. To vytváří soudržnost. Je to stejný vzorec, jaký vidíme v přírodě.

Platí totéž, co pro specifitější vývojové procesy, jaké vidíme u softwaru s otevřeným zdrojovým kódem (*Open Source*). To nás vede k *ekonomické demokracii*. Stejná metoda může existovat jak v procesu navrhování a aktualizace fyzických produktů, tak v procesu navrhování a aktualizace řízení samotné společnosti. Toto je další vrstva rekurze. Jde o vytvoření systému, který to dokáže ve všech měřítkách.

Tuto rekurzi navrhnul Stafford Beer. Základ jeho modelu životaschopného systému ukázal, že jakákoli komplexní organizace, společnost, ekosystém zůstává životaschopná pouze tehdy, je-li složena z menších životaschopných subsystémů propojených zpětnou vazbou, z nichž každý zrcadlí celek. *Rekurzivní demokracie* pak spočívá ve vytvoření

strukturovaného mechanismu, který se rozšiřuje od lokálního po globální, aniž by ztrácel soudržnost a umožňoval adaptabilitu prostřednictvím vnořené architektury. Hlasování by probíhalo pouze jako poslední možnost. Jde o přímé tvůrčí zapojení do sítě rozvoje.

Dnes vnímají lidé demokracii na jedné straně jako zastupitelskou vládu, kdy volíme každých pár let a doufáme, že bude jednat v zájmu občanů, a na straně druhé jako vládu iracionálního davu, potenciálně nebezpečnou. Tento polarizovaný myšlenkový rámec není náhoda. Historicky existovala zaujatost moci překrucovat koncepty, které představují hrozbu pro mocenský establišment. Myšlenka *demokracie* není výjimkou, protože není slučitelná s *tržním kapitalismem*. Tyto dva odlišné systémy nesdílejí stejné vlastnosti. Kapitalismus je autoritářskou strukturou.

Není náhoda, že během studené války byla Latinská Amerika rychle napadena a ovládána západními kapitalistickými zájmy. Co udělali USA, když se jim nějaký takzvaný socialistický vůdce snažil znárodnit a odstranit jejich západní podniky? Svrhli vládu. A co nastolili? Nastolili *demokracii*? Nikoli. Protože *demokracie* je nebezpečná pro mocenský systém generovaný trhy. Nastolili jednu diktaturu za druhou od Chile po Brazílii a zahrnuli do své činnosti sadistické myšlenky, jako byla Jakartská metoda nebo Operace Kondor, která doslova věznila, mučila a vraždila miliony takzvaných levičáků ve stínu bojujících komunistů. Nebyli to komunisté. Ve skutečnosti nic takového neexistuje. Byli to různé stupně antikapitalistů a samozřejmě v širším smyslu antiimperialistů. To je pravá tvář moci, která pramení z tržně orientované společnosti.

Vnořená struktura *zastupitelské demokracie* ve skutečnosti vůbec není rekurzivní v žádném technickém smyslu, protože pouze redukuje rozmanité vstupy do hrstky zástupců, kteří mají různé motivace. Nemluvě o tom, že nedokáže správně reprezentovat složitost. Zpětná vazba je zpožděná a zkreslená. Neexistuje žádný aktivní pohyb, který by skutečně udržoval věci kontinuální, aktualizované a v rovnovážném provozu. V konečném důsledku je *zastupitelská demokracie* pouze pyramidou autority. Neustále alokuje moc nahoru namísto toho, aby umožnila tok informací a vlivu zdola, což opět vysvětluje, proč je tak neefektivní. Jako systém to nefunguje. Starobylý design, který je stále méně schopen efektivně reagovat na neustále vznikající problémy a složitost.

Systém rekurzivní demokracie musí respektovat cíl, na kterém se všichni shodneme. Například zájem o zachování přežití a blahobytu. Pokud se všichni shodneme na tom, že ve snaze o přežití a blahobyt musíme aplikovat myšlenku udržitelnosti, pak nám je doslova předán rámec uvažování s ohledem na naše vědecké poznání.